

Umění vetknuté do kampusu

Vladislava Říhová, Univerzita Pardubice, Fakulta restaurování

Recenzované dílo: **Eva Špačková – Marie Šťastná – Jakub Ivánek, *Univerzita a umění. Umělecká díla ve veřejném prostoru VŠB-TUO / Art on Campus. The Public Art Collection at VŠB-TUO, Ostrava 2017.***

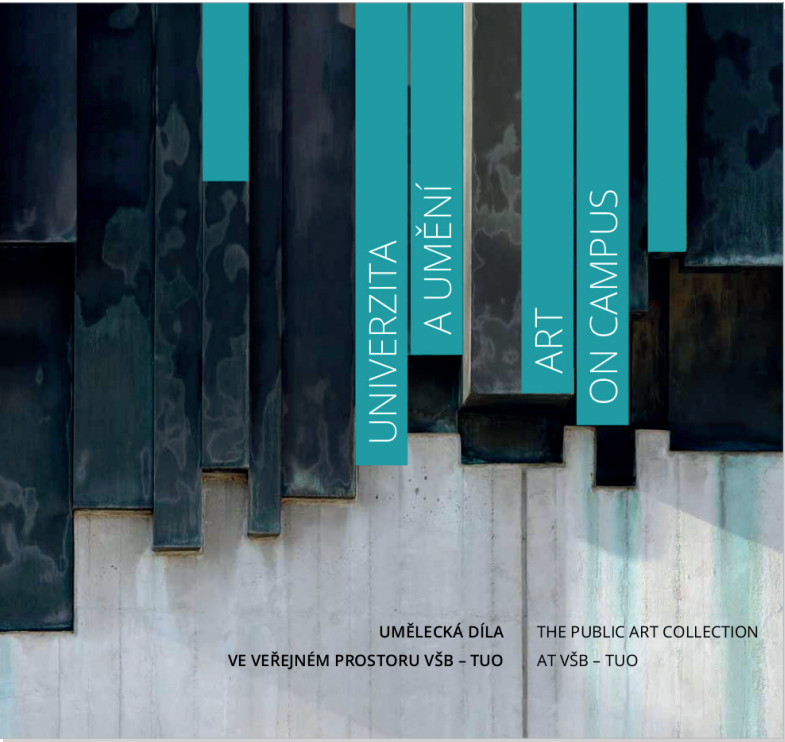
Univerzity od středověku patřily mezi důležité objednavatele monumentálních uměleckých děl. Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava má oproti jiným mladší historii. V polovině 20. století sídlila v mnoha budovách rozestých v severomoravské metropoli, k jejichž sdružení do moderního kampusu budovaného na okraji nové čtvrti Poruba došlo na konci 60. let. Soubor uměleckých děl ve veřejném prostoru VŠB-TUO tak zahrnuje některá starší díla v poválečných budovách fakult, ale hlavně se soustředí na výtvarné realizace 60. až 80. let 20. století provázející novou výstavbu. Zahrnuje i ojedinělé mladší realizace, především dary, počátku

nového tisíciletí. V seznamu děl je dobře patrná cézura 90. let 20. století, kdy univerzitu obohatil zřejmě jen jeden monumentální artefakt.

Většina sledovaných děl svým vznikem spadá do socialistické etapy existence státu, byly tudíž doprovázeny specifickými okolnostmi objednávek, postupného schvalování komisemi i povinného financování. Význam univerzit ve druhé polovině 20. století zdůrazňoval mj. fakt, že při výpočtu tzv. „procenta na umění“ patřily mezi nejbohatěji dotované veřejné stavby. Procentuální podíl, který byl z rozpočtu plánované stavby závazně určen na uměleckou

výzdobu, nebyl až do roku 1965 dán žádným předpisem. Až díky vládnímu usnesení č. 355 byla vytvořena rovnice kombinující koeficienty architektonické a společenské závažnosti stavby, významu místa a celkových nákladů na budovu. Její vypočtení stanovilo základní částku na uměleckou výzdobu. U exponované vysoké školy ve velkém městě mohlo umění spolknout až 1,3 % rozpočtu (obecně se dá tvrdit, že se tyto částky pohybovaly kolem 0 až 4 %). U kampusu v Porubě se už v investičním záměru počítalo s minimální částkou 0,5 %, což v roce 1962 tvořilo více než 3 miliony Kčs a konkrétní díla byla naplánována ve výtvarných generelech.

Kniha *Univerzita a umění* není tradiční vědeckou monografií. Byla od počátku cílena jako reprezentační publikace. Scházející poznámkový aparát nahrazuje v závěru soupis literatury a archivních fondů, doplněn je jmenný rejstřík. Relevantnost předložených informací, které není možné ověřit kvůli absenci přímých citací, leží na zodpovědnosti autorů, jimž čtenář jednoduše musí věřit. Můžeme rovnou upozornit, že v tomto případě je důvěra na místě díky kvalitám autorského týmu. Tvořila jej architektka Eva Špačková, pro niž je VŠB-TUO domovským pracovištěm, historička umění Marie Šťastná, která tématu umění ve veřejném prostoru Ostravy věnovala několik publikací, a historik Jakub Ivánek, mezi jehož počiny patří rozsáhlá databáze *Ostravské sochy*.

Po úvodních kapitolách věnovaných obecně dějinám Vysoké školy báňské, jejím sídlům, projektování a rozrůstání kampusu jsou zařazeny specializované stati o uměleckých dílech či designu v architektuře. Za nimi následuje seznam děl vyznačený zároveň v přehledných mapkách a posléze je z 36 zachycených realizací více než polovina představena v samostatných heslech, která průběžně doprovází krátké, graficky odlišné medailonky příslušných výtvarníků (např. Vladislava Gajdy, Olbrama Zoubka, Rudolfa Svobody, Jindřicha Wielguse nebo Jiřího Myszaka). Kniha využívá řadu archivních snímků hotových i rozpracovaných realizací, pohledů na modely nebo do stránek skicářů výtvarníků. A za její velký přínos můžeme považovat i zprávy o průběhu realizací či záměrech, které autoři získali v rozhovorech s výtvarníky nebo architekty budov.

Náročná grafická výprava publikace odpovídá záměru reprezentace VŠB-TUO. I z tohoto důvodu se na stránkách setkáme s kvalitními celostránkovými ilustracemi nebo s paralelně se vinoucí českou a anglickou verzí textu. Čtenáře na první pohled láká už neobvyklý velký čtvercový formát a také grafické zpracování obalu s rozkládacími chlopněmi, které využívá stylizace motivu konstruktivistického reliéfu Vladislava Gajdy *Prométheus (Rozmach vědy, techniky a civilizace)* zdobícího průčelí budovy rektorátu školy. Stejně dílo se v detailu propisuje i do praktické úložné krabice, která po zasunutí knihy poskytuje ochranu brožované vazbě. Publikace není v běžné distribuci a má sloužit především jako propagační materiál vysoké školy. I proto je milou možností seznámit se s ní v pdf verzi on-line na webových stránkách vydavatele:

[Publikace – Univerzitní muzeum VŠB-TUO \(vsb.cz\).](#)

Obr. 2 Rudolf Svoboda, *Práce (Nová doba/Nový věk)*, 1975–1977, kampus VŠB-TUO Ostrava-Poruba. Foto: Roman Polášek

Umění vetknuté do univerzitního kampusu Vysoké školy báňské – Technické univerzity Ostrava by jistě bylo možné sledovat důkladnější optikou. Ať už by se pohled soustředil na výtvarné generely, návaznost témat se specifickou ikonografií geologie, hornictví či technického rozmachu, nebo na strategie umisťování jednotlivých děl v interiérech a exteriérech. Publikace takové hlubší uvažování nemůže nabídnout, ale rozhodně tvoří dobrou platformu k dalšímu analyzování tématu. Komplexní umělecká výzdoba vznikající v průběhu půl století je přece jen ukázkou kontinuálních objednatelských aktivit jedné instituce, jakou v českém prostředí můžeme hledat jen ve výjimečných příkladech. Srovnání nabízí například soubor děl v kampusu ČVUT v Praze Dejvicích, kterému je od roku 2018 také věnována odborná pozornost, nikoliv však v podobě hlubších sond, jaké přinesla ostravská kniha. Ostatně výsledky je možné porovnat

opět v on-line dostupné databázi na stránkách studentsko-pedagogického projektu HMOTNOST Výtvarná díla v dejvickém kampusu: [Work – Hmotnost \(cvut.cz\).](#)

Eva Špačková v úvodu knihy nastiňuje jeden z cílů společné snahy autorů – dosáhnout důsledné ochrany a péče o výjimečnou kolekci uměleckých děl. Jako nástroj má posloužit jejich poznání, odhalení historie vzniku, tematického obsahu, vazeb k architektuře i vazeb mezi sebou. V tomto směru kniha jistě plní svůj záměr. Nedávný komentář ostravského badatele Martina Strakoše, který se soustředí na témata ochrany architektonických a uměleckých památek 2. poloviny 20. století, tento fakt výstižně akcentuje: „...zánik ohrožuje hodnoty především v situaci, jsou-li nerozpoznány.“ U souboru umění ve veřejných prostorách VŠB-TUO už díky této monografii hodnoty rozpoznány jsou a jsou nabídnuty k dalšímu vědeckému zkoumání.